

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

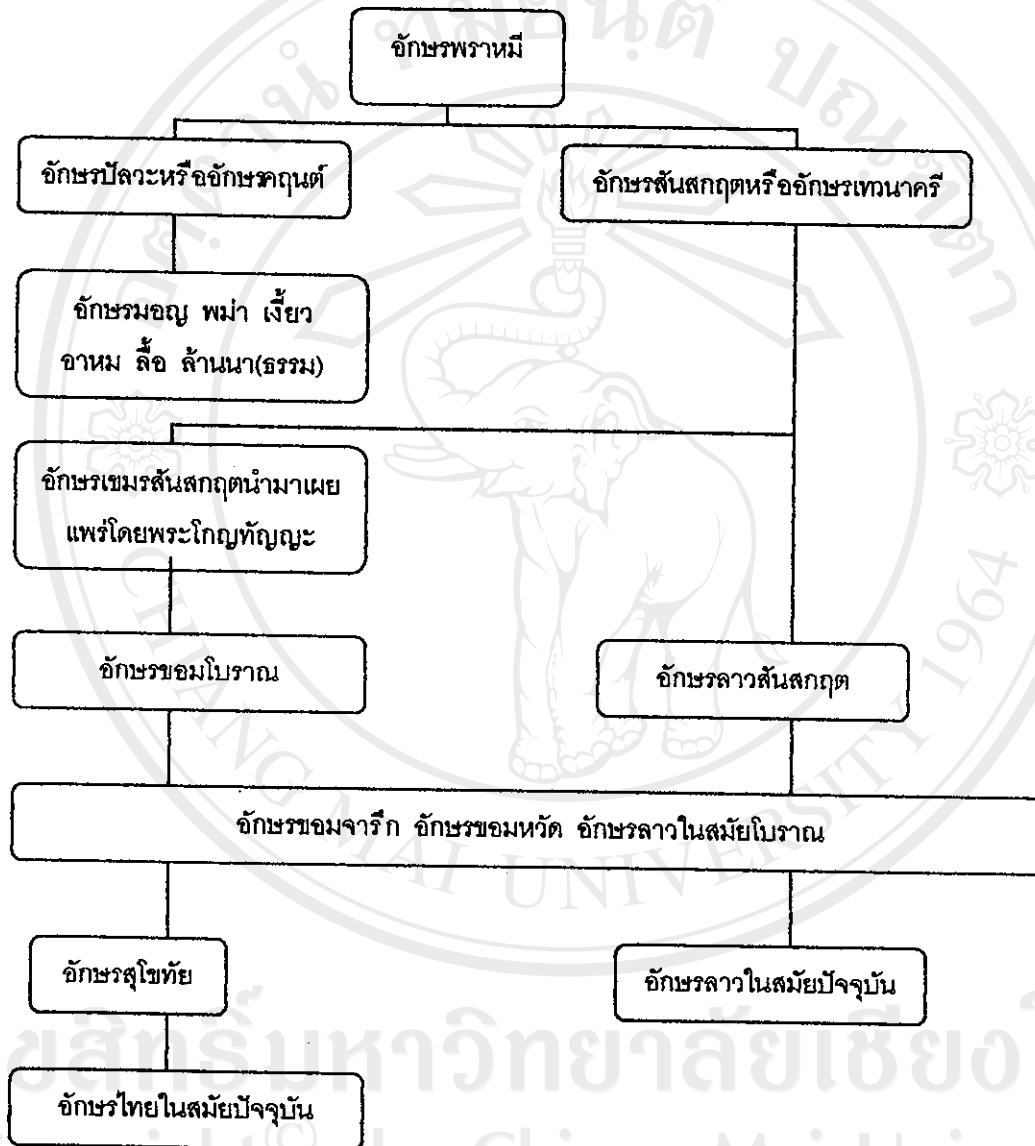
การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนา ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแต่นำวิธีการเชิงคุณภาพมาบูรณาการในการศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความเป็นมาของอักษรล้านนา
2. แนวทางการสอนอ่าน
3. ความหมาย หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. ความหมาย และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของอักษรล้านนา

มนุษย์เราได้มีการวิวัฒนาการพัฒนาตัวอักษรที่ใช้ในการสื่อสารกันมา 3 ขั้นตอนดังที่สมหมาย เปรมจิตต์ (หลักสูตรภาษาล้านนา , หน้า 155) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการพัฒนาตัวอักษรไว้ว่า ขั้นตอนที่ 1 เป็นอักษรภาพเขียนโดยอาศัยภาพและอาการของสิ่งนั้นเป็นหลัก ขั้นตอนที่ 2 เป็นอักษรภาพผสมสัญลักษณ์ ขั้นตอนที่ 3 เป็นอักษรที่ใช้สัญลักษณ์ล้วน ๆ ซึ่งเขียนขึ้นเป็นคำตามที่เสียงเปล่งออกมา โดยไม่คำนึงถึงว่าคำนั้นหรือเสียงนั้นจะหมายถึงสิ่งของหรือวัตถุ จากหลักฐานการขุดค้นทางโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ได้นำผลการขุดค้นมาสร้างประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอักษรชาติต่าง ๆ พอจับใจความได้ว่า ชาวพินิเขียนได้ประดิษฐ์อักษรสัญลักษณ์แทนเสียงจากนั้นอักษรพินิเขียนได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ คือ ประเทศทางตะวันตก ประเทศทางเอเชียตะวันออกและอินเดีย อักษรอินเดียที่ได้แบบมาจากอักษรพินิเขียนคือ อักษรพราหมี อักษรพราหมีของอินเดียนั้น ได้แตกออกเป็นสาขาใหญ่ ๆ 2 สาขา คือ เป็นอักษรอินเดียฝ่ายเหนือเรียกว่า อักษรเทวนาครี และอักษรอินเดียฝ่ายใต้เรียกว่า อักษรปัลลวะ หรือคฤนต์ อักษรล้านนาไทยได้มาจากอักษรปัลลวะหรือคฤนต์ โดยพระเจ้าอโศกมหาราชได้จัดให้

มีการทำสังคายนาและพระองค์ได้ส่งสมณทูตไปประกาศศาสนายังประเทศต่าง ๆ จนถึงประเทศไทยตั้งแผนภูมิการแพร่กระจายของตัวอักษรที่ได้นำมาแสดงไว้ดังนี้
แผนภูมิการแพร่กระจายของตัวอักษรล้านนาไทย ที่ได้กำเนิดมาจากอักษรบาลีหรืออักษรรุข

คนไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณล้านนาไทยเป็นกลุ่มชนชาติที่มีอำนาจปกครองตั้งบ้าน
แปงเมืองมาก่อนที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จะตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี มีพระมหากษัตริย์ปกครอง
คนไทยในล้านนาไทยจึงมีประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งเป็นของตัวเอง ดังที่กำธร สติรฤต (2536 , หน้า
39-40) และกตัญญู ชูชื่น (2543 , หน้า 69-70) ที่ต่างก็ได้อ้างถึงศิลาจารึกที่พบในแคว้นล้านนา

ไทยและคัมภีร์ที่จารลงในใบลานเป็นจำนวนมากที่ยังหลงเหลืออยู่ หลักฐานด้านนาแก้วที่ สามารถตรวจสอบได้คือศิลาจารึกก่อน พ.ศ. 2385 ที่มีกระจัดกระจายอยู่ทางภาคเหนือของ ประเทศไทยและในล้านนาไทยดังที่กรรณิการิ วิมลเกษม (2526, หน้า 1) กล่าวว่าชนชาติไทย มีตัวอักษรของตัวเองใช้มาเป็นเวลานานไม่ว่าจะเป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยหรือ ประเทศอื่น ๆ ก็ตาม

สิงฆะ วรรณสัย (2518, หน้า 1) กล่าวถึงอักษรล้านนาไทยไว้ว่าเป็นอักษรเก่าแก่ รุนเดียวกับอักษรมอญ อักษรพม่า เพราะมีลักษณะป้อมแบบเดียวกัน บางศิลาจารึกกล่าวว่า เป็นศิลาจารึกอักษรมอญโบราณ ปัจจุบันนี้อยู่ที่หมวดศิลาจารึกพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สาขาจังหวัดลำพูน คงจะมีหลักใดหลักหนึ่งที่จารึกอักษรล้านนาไทยรวมอยู่ด้วย แต่เราอ่านไม่ออก ที่เราอ่านไม่ออกเพราะว่ารูปแบบอักษรวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ในทำนอง เดียวกัน อักษรล้านนาไทยคงเปลี่ยนรูปเปลี่ยนร่างวิวัฒนาการมาเช่นเดียวกัน เป็นแต่เพียงว่าเรา ยังหาคนที่จะค้นคว้าสืบหาความเป็นมาของอักษรล้านนาอย่างแท้จริงยังไม่มี เลยทำให้เดาว่า อักษรล้านนาไทยเพิ่งจะมี

ก่องแก้ว วีระประจักษ์ (2524, หน้า 16) กล่าวว่าอักษรล้านนาที่เก่าแก่ที่สุดได้แก่ อักษรที่พบปรากฏอยู่ในฐานพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สมัยเชียงแสน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2008 ปัจจุบันอยู่ที่ วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ รูปอักษรล้านนาเท่าที่พบมาแล้วมีอายุไม่เหนือขึ้นไปกว่า ยุคพุทธศตวรรษที่ 21 ตามหลักฐานนี้มีผลให้สรุปได้ว่า ในช่วงระยะเวลาเริ่มแรกก่อตั้ง อาณาจักรล้านนา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 ลงมานั้น ยังไม่มีรูปแบบอักษรล้านนาใช้ คงมีแต่ รูปอักษรแบบอื่น ซึ่งสังเกตว่ากลุ่มอักษรทั้ง 3 แบบคือ อักษรมอญ อักษรขอม อักษรไทย เป็นต้น

รูปแบบอักษรล้านนา

อักษรล้านนาที่ใช้อยู่ในภาคเหนือมีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิดคือ อักษรล้านนา อักษรฝักขาม อักษรไทยนิเทศหรือขอมเมือง

อักษรล้านนาส่วนมากใช้เขียนตำราและจารลงในคัมภีร์ใบลานที่ปรากฏอยู่ในวัด ต่าง ๆ ในภาคเหนือ และตัวอักษรชนิดนี้ ใช้เขียนและจารลงในคัมภีร์ใบลานซึ่ง สิงฆะ วรรณสัย (2518, หน้า 3) กล่าวว่าได้พบที่วัดไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อักษร ชนิดนี้มีอายุอย่างสูงเพียง 500 ปีเท่านั้น จารไว้ในใบลาน มีลักษณะผิดเพี้ยนจาก อักษรไทยล้านนาบ้างเล็กน้อย แสดงถึงวิวัฒนาการทางตัวอักษร ที่เก่าแก่กว่านี้คงสูญสลายไป ตามอายุของใบลาน

อักษรฝักขามมีลักษณะโค้งงอเหมือนฝักขามและพบอักษรชนิดนี้ในจารึกต่าง ๆ

อักษรไทยนิเทศหรือ ขอมเมือง เป็นอักษรที่รวมอักษรหลายแบบไว้ด้วยกันคือ อักษรของ
พ่อขุนรามคำแหง อักษรล้านนา อักษรชนิดนี้ใช้เขียนวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง

ลักษณะอักษรล้านนาไทย

อักษรล้านนาไทย เมื่อเทียบกับอักษรไทยแล้วมีดังนี้
ตารางเปรียบเทียบอักษรไทยต่าง ๆ

ภาษาไทยกลาง	ภาษาล้านนา
ก	๓
ข	๕
	๕
ค	๖
	๖
ฅ	๗
ง	๘
จ	๑๐
ฉ	๑๑
ช	๑๓
๗	๑๓
ฌ	๑๔
ญ	๑๕
ม	๑๖
ม	๑๗
๓	๑๘
๓	๑๙
ณ	๒๐
ด	๒๑
ต	๒๒

ภาษาไทยกลาง	ภาษาล้านนา
ถ	ด
ท	ด
ธ	ด
น	ด
บ	บ
ป	ป
ผ	ผ
ฝ	ฝ
พ	ว
ฟ	ว
ภ	ว
ม	ด
ย	ย
ร	จ
ล	ล
ว	อ
ศ	จ
ษ	จ
ส	ล
ห	ย
ฬ	ย
อ	อ
ฮ	ย
อย	ย

ที่อยู่ในบริเวณนี้หลายๆชาติด้วยกัน ไพร่ เลิศพิริยภมร (ช่างในวิทย์ พฤชากรังกุล , 2538 , หน้า 5) กล่าวว่าตัวหนังสือเมืองเหนือหรือตัวอักษรล้านนาไทยนั้นเชื่อว่าชาวล้านนาได้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นของตัวเองมาเป็นเวลาช้านานแล้วอาจจะนานกว่าตัวอักษรไทยกลางเสียอีก ตัวหนังสือ

ล้านนาไทยที่ปรากฏอยู่ทั่วไปมีลักษณะกลมซึ่งเชื่อกันว่ามาจากอิทธิพลของตัวอักษรพม่า เพราะพม่าเคยเข้ามาปกครองอาณาจักรล้านนาไทยมาเป็นเวลาช้านานแต่ก็เป็นเพียงความเชื่อเท่านั้น ซึ่ง อุดม รุ่งเรืองศรี (2517, หน้า 1), มณี พยอมยงค์ (2539, หน้า 1 – 9), กัตติญญ ชูชื่น (2543, หน้า 59 – 70) ต่างก็ได้กล่าวในกรรมของเดียวกันว่าตัวอักษรล้านนาไทยโบราณ กระดาษคล้ายตัวอักษรมอญ พม่า เพราะมีลักษณะกลมหรือป้อม ที่พบจารึกไว้ในแผ่นลานทอง พ.ศ. 2048 เป็นจำนวนมาก สิงฆะ วรรณสัย (2518, หน้า 2) กล่าวว่ากล่าวที่ว่าตัวอักษรล้านนามีลักษณะกลมป้อมคล้ายตัวอักษรมอญและพม่า คงเดช ประพัฒน์ทอง (2520, หน้า 19) กล่าวว่าตัวอักษรล้านนาใกล้เคียงกับตัวอักษรมอญและพม่า ที่ประดิษฐ์โดยนักปราชญ์ชาวล้านนาที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากตัวอักษรมอญและพม่า นัยนา ไปร่งกูระ (อ้างในศิริวรรณ ต้อยวง , 2539, หน้า 6) กล่าวว่าจารึกลานทอง พ.ศ. 1919 และจารึกที่ฐานพระพุทธรูปที่วัดเชียงมั่น พ.ศ. 2008 แสดงให้เห็นว่าชนชาติไทยกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในดินแดนซึ่งชนชาติมอญเคยอยู่มาก่อน และรับเอาตัวอักษรมอญมาใช้โดยได้เขียนเป็นภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแล้วนำมาเขียนเป็นภาษาไทยในเวลาต่อมา

พอสรุปได้ว่าตัวอักษรล้านนาไทยมีลักษณะกลมป้อมซึ่งเป็นลักษณะที่พัฒนาจากอักษรมอญโบราณที่ลำพูน ซึ่งลักษณะของอักษรดังกล่าวทำให้มีลักษณะคล้ายกับอักษรของชนชาติกลุ่มอื่นที่พัฒนาตัวอักษรของตนมาจากตัวอักษรมอญ

การเสื่อมความนิยมของตัวอักษรล้านนาไทย

ความเสื่อมของอักษรล้านนาตามที่อุดม รุ่งเรืองศรี (2524, หน้า 2) มณี พยอมยงค์ (2527, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความเสื่อมของอักษรล้านนาไว้ว่า อักษรล้านนาเสื่อมลงไปในนั้นมีสาเหตุมาจากหลายประการด้วยกันคือ

ประการที่ 1 เกิดจากความไม่สงบในอาณาจักรล้านนาไทย คืออาณาจักรล้านนาไทยต้องตกไปเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่า เมื่อประมาณ พ.ศ. 2101 – 2317 ตำราต่าง ๆ ทางอักษรล้านนาได้กระจัดกระจายไป ชาวผู้คนรวบรวมเอาใจใส่ เนื่องมาจากการที่อาณาจักรล้านนาไทยได้ตกไปเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่าและเชื่อว่าพม่าคงบังคับให้คนไทยในล้านนาไทยเรียนหนังสือพม่า ประการที่ 2 เมื่อราว พ.ศ. 1913 มีการสร้างศิลาจารึกโดยใช้ภาษาสุโขทัยและอักษรสุโขทัยบันทึกกิจกรรมทางพุทธศาสนา ภายหลังมีธรรมเนียมนิยมในการใช้อักษรสุโขทัยจารึกและพัฒนาลึบมาเป็นอักษรฝักขาม ซึ่งปรากฏอยู่ในศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

ประการที่ 3 เมื่อล้านนาได้เข้าร่วมกับราชอาณาจักรไทยตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละแล้วก็เริ่มมีการยอมรับภาษาและอักษรไทยมากขึ้น จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาทั่วประเทศการใช้ตัวหนังสือไทยล้านนาก็ต้องเปลี่ยนมาเป็นการใช้ตัวหนังสือไทยสุโขทัย ซึ่งเป็นตัวหนังสือที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และจำเป็นต้องใช้ในการสื่อสารและใช้ในชีวิตประจำวันด้วย จึงทำให้อักษร ล้านนากลายเป็นอักษรโบราณที่ใช้กันเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น

สิงมะ วรรณสัย (2518 , หน้า 2) กล่าวถึงความเสื่อมของอักษรล้านนาไว้ว่า นับตั้งแต่ พ.ศ. 2430 เป็นต้นมา การศึกษาอักษรล้านนาก็เป็นไปตามยถากรรม มีการสอนอยู่ตามวัดต่าง ๆ แต่สอนเพียงให้อ่านออกเขียนได้ ไม่ได้สอนให้ลึกซึ้งจนถึงขั้นเป็นนักอักษรศาสตร์ ครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ก็ค่อย ๆ หดไปตามสภาพของสังขาร ตำรับตำราต่าง ๆ ที่เหลืออยู่ เมื่อไม่มีคนสนใจหรืออ่านไม่เข้าใจก็ค่อย ๆ สูญหายไป ที่เหลืออยู่ส่วนมากเป็นประเภทคำซึ่งแต่งขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังที่อุดม รุ่งเรืองศรี (2524 , อ้างในบุญคิด วัชรศาสตร์ , 2527 , หน้า 265-266) ได้กล่าวถึงการสูญหายของตัวอักษรล้านนาไทยไว้ว่า

ช่วง พ.ศ. 2100 – 2317 เป็นช่วงที่ล้านนาไทยได้ตกไปเป็นเมืองขึ้นของพม่า

ช่วง พ.ศ. 2317 – 2340 มีการใช้อักษรไทยนิเทศ

ช่วง พ.ศ. 2430 อาณาจักรล้านนาไทยได้ถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรไทย

ช่วง พ.ศ. 2483 การประกาศรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยภาษาและตัวหนังสือเกี่ยวกับหน้าที่ของพลเมือง

ช่วง พ.ศ. 2495 เริ่มมีการพิมพ์วรรณกรรมล้านนาด้วยตัวอักษรไทยภาคกลาง

ซึ่งจะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ตัวอักษรล้านนาที่มีใช้กันอยู่ในอาณาจักรล้านนาได้เสื่อมความนิยมลงชาวล้านนาต้องเปลี่ยนไปใช้ตัวอักษรอื่นแทนตัวอักษรดั้งเดิมของเขาด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น

แนวทางการสอนอ่าน

ผู้วิจัยได้ดัดแปลงการสอนอ่านอักษรล้านนามาจากการสอนอ่านภาษาภาษาไทยของ บันลือ พุกกะวัน (2534 , หน้า 14-16) โดยที่การใช้วิธี

1. การสอนอ่านแบบอ่านเป็นคำเป็นประโยค วิธีนี้มุ่งให้อ่านเฉพาะคำหรือเรื่องราวที่มีความหมาย โดยมีภาพเป็นเครื่องล่อ ภาพช่วยในการอ่าน ภาพเป็นแนวช่วยบอกเรื่อง เป็นที่สนใจให้เด็กอยากอ่าน การอ่านเป็นการอ่านแบบเป็นคำเป็นประโยค การสอนอ่านแบบอ่านเป็นคำเป็นประโยค จะต้องสอนให้อ่านเรื่องราวทีละประโยค เพื่อมุ่งให้ฟังการอ่านแล้วรู้เรื่อง

ฟังหลายๆประโยคก็สามารถสรุปเรื่องได้ ใช้ภาพสื่อบอกเรื่อง บอกความหมาย เพื่อให้เด็กเรียนทางตา ใช้ภาพช่วยให้อ่านง่าย ประสบความสำเร็จง่าย ยังสอดคล้องกับวิธีใช้ภาพสื่อของมนุษย์

2. สอนอ่านแบบใช้แผนภูมิประสบการณ์ การสอนแบบนี้เป็นการนำเอาประสบการณ์ที่เด็กเล่า มาเรียบเรียงเป็นเรื่องราว โดยการจัดรูปประโยค จังหวะ ลีลา ให้นำอ่านเหมาะกับช่วงความสนใจในการอ่าน แล้วมีบทหรือประโยคสรุปให้ได้ความกะทัดรัด เป็นการหลอมรวมประสบการณ์ของผู้เรียนไปสู่ข้อสรุปที่เป็นคำศัพท์รวม เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนระลึกถึงประสบการณ์เดิมของเขานั้น ขณะที่เด็กนึกภาพแห่งประสบการณ์ได้แจ่มชัด เด็กก็จะแปลภาพเล่าเรื่องจากความหมายของภาพแห่งประสบการณ์ที่ระลึกได้

ความหมายของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์เรามากเพราะว่าสมัยนี้โลกเรามีการเปลี่ยนแปลงไปมากและเป็นยุคของโลกาภิวัตน์ คือเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารเพราะว่าในสมัยนี้มีการติดต่อกันได้ทั่วโลก ถึงแม้ว่าเราจะอยู่ห่างกันเท่าใดก็ตามเราก็สามารถที่จะติดต่อถึงกันได้ง่ายและใช้เวลาอันรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้มีประโยชน์ต่อผู้อ่านเป็นอย่างมาก ในการที่จะนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดการตัดสินใจ การศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของการอ่านไว้มากมาย อาทิเช่น จีวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การอ่านคือความเข้าใจในสัญลักษณ์ เครื่องหมาย รูปภาพ ตัวอักษร คำและข้อความที่พิมพ์หรือเขียนขึ้นมาหรือการอ่าน คือว่าตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความหมายจากตัวหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (อ้างในจีวีวรรณ คูหาภินันท์, 2532, หน้า 1), จุฑามาต สุวรรณโคตร และ สุกัญญา ศรีสืบสาย (2532, หน้า 8) กล่าวว่า การอ่านคือ การแปลความหมายจากตัวอักษรมาเป็นความคิด ทำให้เข้าใจความหมายและสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตของคนเรามากเพราะว่าทุกวันนี้โลกของเราเป็นยุคของโลกาภิวัตน์เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารคนที่อ่านได้หรือรู้หนังสือเท่านั้นจะสามารถรับรู้ข่าวสารหรือความเคลื่อนไหวในโลกนี้ได้เป็นอย่างดีเช่นจีวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 2) ว่าการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มาก ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และช่วยสนองความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากรการนิเทศทุกประเภท โดยเฉพาะความอยากรู้อันข้อมูลข่าวสารในโลกนี้มีทั้งข่าวดีและข่าวร้าย ผู้ที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้จะ

ไม่ได้รับข่าวสารในแต่ละวัน และผู้ที่อ่านได้เคยได้รับข่าวสารแต่ถ้าวันใดไม่ได้รับข่าวสารนั้นจะรู้สึกหงุดหงิด ไม่มีความสุข เพราะว่าข่าวสารจะทำให้ชีวิตของคนที่อ่านได้มีความหมาย นอกจากนั้น การดำเนินกลยุทธ์ทุกอย่างก็ได้จากการอ่าน ทำให้ผู้อ่านมีการเตรียมตัวที่ดี จุฑามาศ สุวรรณโคตร และ สุกัญญา ศรีสืบสาย (2532, หน้า 8) กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญมาก เพราะว่าเป็นทักษะที่มีประโยชน์แก่นมนุษย์ในด้านการศึกษาค้นคว้า การประกอบอาชีพ และการพักผ่อนหย่อนใจ ในวัยเรียนการอ่านเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาความรู้ที่ได้จากการอ่านมาปรับปรุงตนเองตลอดเวลาทำให้ได้รับความบันเทิงตลอดชีวิต ทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและเป็นที่น่าสนใจ การอ่านเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มานพ ศรีเทียม (2543, หน้า 46) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนในทศวรรษนี้ เพราะว่าโลกของการศึกษามีได้จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน แต่ข้อมูลข่าวสารสนเทศต่าง ๆ ได้ย่อโลกให้เล็กลงเท่าที่เรายากรู้ได้รวดเร็วเท่าชีวิตนิ้วมืออย่างที่คนโบราณกล่าวไว้ จะมีสื่อให้อ่านอย่างหลากหลายให้เลือกทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ที่เราคุ้นเคยไปจนถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เราเรียกว่า อินเทอร์เน็ต หากคนเราไม่อ่านหนังสือก็ยากที่จะพัฒนาสติปัญญาและความรู้ได้ นักอ่านที่ดีจะมีภูมิคุ้มกันการครอบงำทางปัญญาได้เป็นอย่างดี รู้เท่าทันคนและสามารถแก้ปัญหาได้

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

การอ่านที่ดีจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายของการอ่านซึ่งแต่ละคนมีจุดมุ่งหมายในการอ่านไม่เหมือนกันเพราะแต่ละคนมีความคิดที่หลากหลายนี่มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้หลายท่านเช่น ภูริภัทร ทิศร (2543, หน้า 11) กล่าวว่า

1. อ่านเพื่อแสวงหาความบันเทิง คิดเป็น การอ่านที่มุ่งหาความสนุกสนานเบิกบานพักผ่อนหย่อนใจ จากการอ่านหนังสือ เช่น อ่านนิยาย เรื่องสั้น ซึ่งในภาษาล้านนา มีนิยายพื้นบ้านที่สนุกสนานมากมายให้เลือกอ่านเช่น คำวงษ์เหิน เวสสันดรชาดก

2. อ่านเพื่อแสวงหาความรู้ นักเรียนมีหน้าที่ที่จะแสวงหาความรู้ซึ่งความรู้ที่ได้ทั้งหลายก็มาจากการอ่านทั้งสิ้น อักษรล้านนาก็เป็นอีกภาษาหนึ่งที่นักเรียนควรค้นคว้าเพื่อให้เข้าใจและนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

3. อ่านเพื่อแสวงหาความคิด มีหนังสืออักษรล้านนาจำนวนมากที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เช่น หนังสือเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

4. อ่านเพื่อปรับปรุงคุณภาพ การมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนาจะทำให้ นักเรียนสามารถนำมาพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้ เช่น การอ่านชาดกโดยเฉพาะเรื่องที่พระเอก

พัฒนาตนเองจากคนที่ระดับต่ำจนได้รับความสำเร็จหรือเป็นกษัตริย์นอกจากจะทำให้ผู้อ่าน ยังสร้างควมภาคภูมิใจและเป็นกำลังใจในการพัฒนาตนเองอีกด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2539 , หน้า 69) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้ว่า

1. เพื่อให้มีความรู้ในหลักเกณฑ์การอ่าน
2. เพื่อให้อ่านออกเสียงได้ถูกต้องคล่องแคล่ว
3. เพื่อให้สามารถจับใจความ สรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้
4. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ ในข้อความและในเรื่องที่อ่านได้
5. เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็น สนับสนุน คัดค้านข้อความเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล
6. เพื่อให้สามารถใช้การอ่านแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและหาความบันเทิงได้
7. เพื่อให้มีนิสัยที่ดีในการอ่าน

จุฑามาศ สุวรรณโคตร และสุกัญญา ศรีสืบสาย (2532 , หน้า 8) กล่าวว่า การอ่านหนังสือแต่ละครั้งผู้อ่านมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปจะมีจุดมุ่งหมายในการอ่านดังนี้

1. เพื่อศึกษาเรื่องราวที่สนใจและอยากรู้
2. เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ
3. เพื่อความเพลิดเพลิน
4. เพื่อต้องการพักผ่อน
5. เพื่อแก้ปัญหาชีวิต
6. เพื่อสร้างจินตนาการ

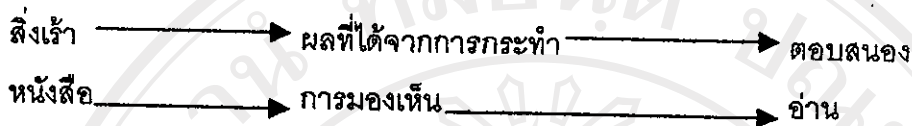
กระบวนการอ่าน

กระบวนการอ่านเป็นกระบวนการของการใช้ภาษาในการที่จะเข้าใจสื่อต่าง ๆ กระบวนการอ่านเป็นขั้นตอนในการอ่านซึ่งมีหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งผู้อ่านอาจจะใช้กระบวนการใด กระบวนการหนึ่งก็ได้เพื่อความเหมาะสมและความสนใจ มีผู้ให้ความหมายของกระบวนการอ่านไว้หลายท่าน เช่น จวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 , หน้า 15) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการรับสารและส่งสารอย่างมีระบบอย่างมีความคิดเป็นแกนกลางและมีเป้าหมายในการอ่าน กระบวนการรับสารมีดังนี้

1. การมองเห็น ตัวอักษร คำ ข้อความ หรือสัญลักษณ์

2. การอ่านออกหรืออ่านได้
3. การเข้าใจความหมายของตัวอักษร คำ ข้อความ ประโยค ถ้อยคำ ลีลาหรือสัญลักษณ์ สามารถตีความ วิเคราะห์วิจารณ์และสังเคราะห์ได้
4. การนำไปใช้ให้ถูกกับวัตถุประสงค์

กระบวนการทางการอ่านประกอบไปด้วย

นิสัยรักการอ่าน

นิสัยหมายถึง สิ่งที่นักเรียนเคยประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเคยชิน ทำเป็นปกติ หรือทำเป็นกิจวัตร พจนานุกรมนักเรียน (2525 , หน้า 264) ให้ความหมายของนิสัยไว้ว่า หมายถึง ความประพฤติที่เคยชิน การรักการอ่านหมายถึง การมุ่งมั่นต่อการอ่านสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายๆสิ่งจนเป็นนิสัย แม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆก็ตาม ก็จะไม่ย่อท้อ และจะอ่านทุกอย่างทุกเวลา โดยใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเราสามารถที่จะนำมาประยุกต์เข้ากับนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนาได้

การที่นักเรียนมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนาก็คือนักเรียนต้องอ่านเป็นประจำ ถ้ามีเวลาว่างก็จะนั่งอ่าน ซึ่งนิสัยในการรักการอ่านนั้นจะเกิดขึ้นกับตัวของนักเรียนได้ยากหากไม่มีการส่งเสริมหรือการแนะนำ ซึ่งนิสัยในการรักการอ่านนั้นมิใช่ให้ความหมายไว้มากมายเช่น จิววรรณ คูหาภินันท์ (2542 , หน้า 55) กล่าวว่านิสัยในการรักการอ่านหมายถึง การอ่านจนเป็นนิสัย เมื่อมีเวลาว่างจะชอบอ่านมากกว่าทำอย่างอื่น และชอบอ่านหนังสือหรือวัสดุการอ่านทุกชนิดทุกประเภท ทั้งหนังสือที่ให้ความบันเทิง หรือสารคดี คนที่อ่านหนังสือตลอดเวลาเรียกว่า "หนอนหนังสือ" นิสัยรักการอ่านในตัวบุคคลนั้นหาได้ยากมาก หากไม่ได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังให้รักการอ่านจนเป็นนิสัย เพราะว่าการอ่านไม่ใช่ทักษะที่จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (Having a nature talent) การอ่านไม่ใช่พรสวรรค์ที่ติดตัวมาโดยเฉพาะ ส่วนหน่วยศึกษานิเทศก์ (2539 , หน้า 71) กล่าวว่า นิสัยรักการอ่านหมายถึง การที่มีความพอใจและความต้องการที่จะอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อหาความบันเทิงและความรู้เพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ

เราสามารถที่จะทำให้นักเรียนมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนาได้นั้น จำเป็นต้องปลูกฝังให้นักเรียนต้องอ่านอักษรล้านนาเป็นประจำเมื่อมีเวลาว่าง ด้วยการส่งเสริมและ

สนับสนุนหรือทำเป็นตัวอย่างเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย

สรุปได้ว่านิสัยรักการอ่านหมายถึง ความประพฤติหรือพฤติกรรมที่เคยชินกับการอ่านเป็นประจำจนเป็นนิสัย

การสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนาให้กับนักเรียน

ในการสร้างให้นักเรียนนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนานั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายควรจะรู้จักหลักของการสร้างนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนา ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากหลักในการสร้างนิสัยรักการอ่านของซูลี อินมัน (อ้างในแสงวง อินทวงศ์, 2539, หน้า 20) กล่าวว่

1. ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนา ประกอบการอ่านให้น่าสนใจ
2. หนังสือภาษาล้านนาที่จัดให้อ่านต้องน่าสนใจและเร้าใจตรงกับความต้องการและวัยของผู้อ่าน เช่น แบบฝึกอ่าน ตัวอักษรพยัญชนะในอักษรล้านนาที่มีรูปภาพประกอบ แบบฝึกอ่านการประสมคำอย่างง่าย การฝึกประสมคำในมาตราแม่ต่าง ๆ
3. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนาต้องจัดให้ต่อเนื่อง

ความสำคัญของการสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนา

การสร้างนิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้ความสามารถที่จะนำพาตัวเอง ครอบครัว และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งเราจำเป็นต้องสร้างความสนใจในการอ่านให้กับเด็ก และส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กเมื่อเล็ก ๆ จนพัฒนาเด็กให้เกิดเป็นนิสัยที่เคยชินจนรู้สึกว่าจะขาดหนังสือเสียมิได้เลยซึ่งการสร้างนิสัยในการรักการอ่านนี้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เข้าช่วยจึงจะทำให้นักเรียนมีนิสัยในการรักการอ่านได้ดี เช่น

1. จำนวนหนังสือที่มีคุณภาพ มีจำนวนเพียงพอ มีหลายประเภท และตรงตามความสนใจของเด็ก ถ้าเป็นเด็กที่มีช่วงอายุ 3-6 ขวบ ต้องเป็นหนังสือที่มีภาพสวยงาม เด็กในช่วงอายุ 6-9 ขวบต้องเป็นเรื่องที่สนุกสนานต่าง ๆ หรือเกี่ยวกับกิจกรรมแปลก ๆ เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับวิธีการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เด็กที่มีช่วงอายุ 9-11 ขวบต้องเป็นหนังสือที่ท้าทายให้เกิดความคิดต่าง ๆ หรือแนะนำถึงวิธีการที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ คติสอนใจให้แนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีงาม ตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยต่าง ๆ

2. จัดสถานที่ให้อ่านสะดวกต่อการอ่าน จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ ใต้ต้นไม้ ในห้องนอน เพราะที่ถูกใจจะทำให้ผู้อ่านมีสมาธิและอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มความสนใจที่จะอ่านมากขึ้น เมื่อเด็กได้อ่านหนังสือเล่มใดแล้ว หากได้รับการไต่ถามเรื่องที่ย่านไป หรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านได้มีโอกาสดังกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ แสดงละครเกี่ยวกับเรื่องที่ย่าน จะช่วยให้การอ่านมีความหมายยิ่งขึ้นและยังเป็นการช่วยให้ผู้อ่านได้ฟังเรื่องราว ได้ชมการแสดง สนใจที่จะอ่านเรื่องนั้น ๆ เป็นจำนวนเพิ่มขึ้น

4. การประสานงานของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ครู วิทยากรพิเศษ จะช่วยให้เด็กได้รับการส่งเสริมการอ่านที่ดีขึ้น โดยผู้ปกครองและครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดหากร่วมมือกันจัดหาหนังสือที่เหมาะสมให้แก่เด็ก แนะนำให้รู้วิธีอ่าน สอบถามเรื่องราวที่เด็กอ่านไปแล้ว ถามความต้องการและให้โอกาสเด็กเลือกหาหนังสืออ่านด้วยตนเองภายใต้ความดูแลของครูหรือผู้ปกครอง ส่วนวิทยากรพิเศษช่วยเหลือเด็กโดยการช่วยแนะวิธีอ่าน แหล่งของหนังสืออ่าน หรือหาโอกาสเล่าเรื่องสนุกและมีสาระให้เด็กฟังจะช่วยให้เด็กมีความสนใจที่จะติดตามการอ่านต่อไป

5. การช่วยแก้ไขข้อบกพร่องที่เกี่ยวกับการอ่านช่วยให้การอ่านเป็นที่มาสนใจขึ้น คือเด็กบางคนที่มีปัญหาในการอ่าน เช่น สายตาสั้น อ่านหนังสือไม่ทันเพื่อน ถ้าได้รับการเอาใจใส่จะช่วยให้การอ่านหนังสือได้ถนัดขึ้น

องค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนาให้กับนักเรียน

1. บ้าน การสร้างความสนใจให้กับเด็กนักเรียนต้องเริ่มที่บ้านก่อนโดยพ่อและแม่ จะมีบทบาทในการสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนาให้กับนักเรียนได้มากที่สุด เพราะที่บ้านจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนมากมายไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่พ่อแม่ซื้อไว้ให้อ่านเล่น มีอุปกรณ์การเรียนเช่น ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด และสิ่งสำคัญที่พ่อแม่ควรปลูกฝังให้เด็กก็คือการอ่านหนังสือเป็นประจำ อีกประการหนึ่งถ้าพ่อแม่มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนก็จะพานักเรียนไปห้องสมุด หรือไปหาซื้อหนังสือที่นักเรียนต้องการตามร้านขายหนังสือ

2. โรงเรียน เป็นสถานที่สำคัญรองลงมาจากบ้าน โดยในโรงเรียนนั้นครูทุกคนจะสร้างความอบอุ่นให้กับเด็กเหมือนกับที่เด็กได้รับมาจากบ้าน และในโรงเรียนครูก็จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอักษรล้านนาที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนได้อ่าน และสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน โดยเฉพาะห้องสมุดของโรงเรียนครูบรรณารักษ์ก็จะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยการให้นักเรียนบันทึกหนังสือที่นักเรียนอ่านในแต่ละวัน โดยทางโรงเรียนและผู้สอนอักษรล้านนาได้คิดแบบบันทึกการอ่านของนักเรียนตัวอย่างแบบบันทึกการอ่านของนักเรียน

แบบบันทึกการอ่านของนักเรียน

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	เรื่อง	จากหนังสือ	ลายเซ็นผู้ครู

และจัดการแข่งขันการเล่านิทานจากหนังสือที่นักเรียนอ่านเพื่อให้นักเรียนเกิดความตื่นตัวและมีความกระตือรือร้นต่อการอ่านหนังสือตลอดเวลา

3. ชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการที่จะสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนาให้กับเด็กนักเรียนในชุมชนของตนเองได้ด้วยการจัดตั้งห้องสมุดของชุมชน ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน และช่วยกันหางบประมาณเพื่อจัดซื้อและจัดทำหนังสืออักษรล้านนาที่มีรูปภาพประกอบและขอบริจาคหนังสือขาดกต่าง ๆ เข้าห้องสมุดในชุมชนนั้น ๆ เพื่อดึงดูดให้เด็กนักเรียนมีความสนใจที่จะอ่านอักษรล้านนาได้เข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุดเป็นประจำ แต่ถ้าชุมชนใดมีห้องสมุดประชาชนอยู่แล้วก็พยายามปลูกฝังให้นักเรียนได้เข้าไปใช้ห้องสมุดในการค้นคว้าหรือเข้าไปอ่านหนังสืออักษรล้านนาให้มากที่สุด เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยในการรักการอ่านจนเคยชินเป็นนิสัย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนา

ในการเรียนการสอนอักษรล้านนาเพื่อให้นักเรียนเกิดการมีนิสัยในการรักการอ่าน ผู้สอนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกเพื่อให้เกิดความสนใจและเกิดความชื่นชอบจึงจะทำให้เกิดการมีนิสัยในการรักการอ่านได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาความหมายของหลาย ๆ ท่านมาประยุกต์เข้ากับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนา อาทิ แม้นมาต ขวลิขิต (2528, หน้า 218) กล่าวว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านหมายถึง การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านเป็น และอ่านจนเป็นนิสัย ภูริภัทร ทิศร (2543 หน้า 12 - 13) กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติแล้วทำให้มีนิสัยในการรักการอ่านดังนี้

1. รณรงค์ส่งเสริมการอ่าน ด้วยการที่ผู้สอนทั้งหลายต้องจัดหาหนังสือแบบเรียนอักษรล้านนาที่เป็นตัวอักษร จัดหาหนังสือเวสสันดรชาดกล้านนา หรือจัดหาหนังสือแบบของเงินให้นักเรียนได้เรียนจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นเพื่อให้อุบายที่จะอ่านอักษรล้านนามากยิ่งขึ้น

2. ผู้สอนทั้งหลายต้องสร้างสื่อการอ่านที่เป็นอักษรล้านนาให้มากขึ้น แล้วผู้สอนคอยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนาด้วยการจัดการแข่งขันการอ่าน

อักษรล้านนา สื่อที่สร้างได้แก่ หนังสืออ่านตัวอักษรล้านนาที่มีรูปภาพประกอบและมีสีสัน หนังสือที่เป็นคติสอนใจ โบราณพิพิธที่ผู้แต่งผู้แก้ไขแล้ว

3. เชิญชวนให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการรณรงค์การอ่านอักษรล้านนา โดยไม่จำกัดเพศและชั้นเรียนในโรงเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนที่สนใจมาสมัครเข้าร่วมโครงการรักอักษรล้านนา

ลักษณะที่สำคัญของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านหนังสืออักษรล้านนา

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนามีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เข้าใจ ให้นักเรียนทุกคนอยากอ่านหนังสือที่เป็นอักษรล้านนาที่มีคุณภาพตามที่พึงประสงค์
2. จูงใจ ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกิดความพยายามที่จะอ่านหนังสืออักษรล้านนาเพื่อให้ได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ
3. แนะนำให้อ่านอย่างรู้ยากเห็น เรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสืออักษรล้านนามากมายหลายอย่าง เมื่ออ่านเรื่องหนึ่งแล้วก็พยายามที่จะอ่านเรื่องต่อไป มีความรู้สึกว่าการอ่านหนังสืออักษรล้านนาจะขาดเสียมิได้

การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนาเป็นแนวทางที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายได้ร่วมมือกันวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการไม่มีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนา ให้เกิดความสนใจและเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนอักษรล้านนาและมีความต้องการที่จะร่วมในกิจกรรมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายจัดขึ้น โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน ซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้นจะต้องเชื่อมโยงกับทฤษฎีพื้นฐานด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ในการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนเพื่อคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมของตนออกมาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งปรียาพร วงอนุตรโรจน์ (2540 , หน้า 130) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึงภาวะของมนุษย์ที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทาง แรงจูงใจจะทำให้บุคคลเลือกพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคลนี้เป็นผลมาจากตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เราสามารถจะปรับให้เข้ากับนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนาดังนี้

1. บุคคลมีความสนใจต่อสิ่งใด ก็จะมีแรงจูงใจที่จะกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้เกิดผลดีที่สุด เช่น บุคคลมีความต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับตำรายาแผนโบราณในอักษรล้านนาอย่างจริงจังก็จะหาหนังสืออักษรล้านนาที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับตำรายามาอ่านให้มาก
2. ความต้องการของคนเราเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลทำกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของเขา เช่น บุคคลใดมีความต้องการที่จะรู้เรื่องอักษรล้านนาเขาก็จะพยายามขวนขวายหาหนังสืออักษรล้านนามาอ่าน
3. ค่านิยมเป็นค่าของสิ่งต่าง ๆ เช่น ค่านิยมในการอ่านหนังสืออักษรล้านนา ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดแรงขับของพฤติกรรมในการอ่านอักษรล้านนาตามค่านิยมนั้น
4. ทักษะที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะมีผลต่อพฤติกรรมนั้น เช่น มีทักษะที่ดีต่อการอ่านอักษรล้านนา ก็จะอ่านเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ตนอ่านนั้น
5. ความมุ่งหวังที่ต่างระดับกัน ก็เกิดแรงกระตุ้นที่ต่างระดับกัน เช่น ผู้ที่ต้องการอ่านหนังสือให้รู้เรื่องแตกฉานสูงก็จะพยายามอ่านหนังสือนั้นมากกว่าผู้ที่ต้องการอ่านให้พอผ่านสายตาเท่านั้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาจากคำว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับคำว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) นำมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่มีการประยุกต์หาวิธีการแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ กัน คือต้องมีการศึกษาปัญหาไปตลอดจนถึงการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการนำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหาเฉพาะจุดเฉพาะเรื่อง ซึ่งจะทำการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทัน่วงที่ที่จะส่งผลให้การวิจัยมีประสิทธิภาพ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาาร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการทำกิจกรรมไปพร้อม ๆ กันเป็นการวิจัยแบบต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมหมายถึง เป็นการอาศัยการกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปัญหาร่วมกันและหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงสุดโครงการ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยจะต้องร่วมกันศึกษา ให้ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล หาวิธีการแก้ไข และร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ

ดังนั้นจึงพอสรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ว่า เป็นการวิจัยเพื่อนำผลไปพัฒนางาน โดยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ

กิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินงาน ตลอดจนการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหานั้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยต้องเข้าไปใช้ชีวิตในสนามจริง ในระยะเริ่มแรก ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลเท่านั้น ให้ผู้ถูกวิจัยมีวิถีชีวิตเป็นไปตามปกติ ผู้ถูกวิจัยเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุด ผู้ถูกวิจัยควรมีโอกาสรับรู้เรื่องราวการวิจัย มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา เข้าใจวัตถุประสงค์ และขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งเป็นผลให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่เราต้องการ

เราอาจจะสรุปการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นขั้นเป็นตอนได้ดังนี้

1. เน้นพิจารณาปัญหาและความต้องการ ในการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตัวเองที่ต่างคนต่างก็มีมุมมองคนละชนิดมาวิเคราะห์ปัญหาและใช้การอภิปรายกลุ่ม เพื่อปรึกษาหารือกันในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา
2. เลือกวิธีการและการออกแบบการวิจัยในการแก้ปัญหา โดยการเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา โดยที่ต้องผ่านกระบวนการกลุ่มและให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการออกแบบการวิจัย
3. การจัดเก็บและการรวบรวมข้อมูลหลังจากที่มีการทดสอบและปรับปรุงเครื่องมือ ในภาคสนามดำเนินการดังนี้
  - 3.1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้วิจัยเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและเป็นการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง
  - 3.2. ด้านการศึกษาความคาดหวัง ผู้วิจัยจะต้องมีความอดทนและต้องเป็นคนใจกว้างในการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อศึกษาด้านการณณ์
4. การวิเคราะห์ข้อมูลต้องอาศัยข้อมูลที่หลากหลายและคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสม
5. การรายงานและนำเสนอเพื่อให้คนในชุมชนได้รับทราบผลกระทบและวิเคราะห์วิจารณ์อย่างต่อเนื่อง
6. ขั้นตอนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม
  - 6.1. การจำแนกปัญหา
  - 6.2. การกำหนดวัตถุประสงค์
  - 6.3. การกำหนดทรัพยากร
  - 6.4. การวางแผนการปฏิบัติงาน
  - 6.5. การวางแผนงบประมาณ

6.6. การดำเนินการ

6.7. การติดตามและการประเมินผล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักสำคัญอยู่ว่า ต้องเน้นที่การมีส่วนร่วมซึ่งเริ่มตั้งแต่การค้นหาปัญหาาร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ดำเนินการร่วมกัน ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดการวิจัย ดังที่แสง อินทวงศ์ (2539 , หน้า 9) สรุปไว้ว่า

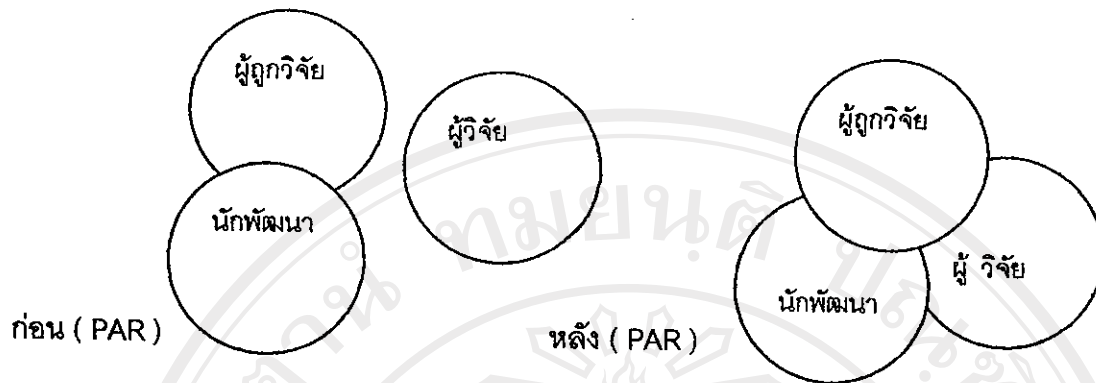
1. เน้นการศึกษาปัญหาและความต้องการ โดยการร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนา
2. เน้นการหาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงการให้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
3. เน้นการมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางปฏิบัติ ถ้าทางเลือกในการปฏิบัติมีหลายวิธี จะต้องมีการพิจารณาความเร่งด่วน หรือความสำคัญของปัญหาโดยจะให้ผลดีกว่ากัน
4. เน้นให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม นำแนวทางในการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ หรือนำกระบวนการมาแก้ปัญหา และสามารถดำเนินการได้ตลอดไป

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยบุคคล 3 ฝ่ายด้วยกันคือ

1. บุคคลกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
  2. ผู้วิจัย เป็นผู้ที่สนใจในการวิจัยและพัฒนา
  3. นักพัฒนา เป็นผู้ที่จะพัฒนาบุคคลเป้าหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้
- ประกอบไปด้วย ครูโรงเรียนวัดดอนแก้ว ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว พระภิกษุสงฆ์สำนักวัดดอนแก้ว ผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาล้านนาบ้านหนองเย็น ตำบลทุ่งปี อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนบ้านหนองเย็น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎี ระเบียบวิธีการวิจัย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย นักพัฒนา และความต้องการกับความรอบรู้และประสบการณ์ของผู้ถูกวิจัย ดังนั้น ผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องมีการผสมผสานแนวคิดร่วมกันดังนี้

จากแผนภูมิดังกล่าวข้างต้นนี้ รูปวงกลมแต่ละรูปก็คือวิธีการบอกปัญหาของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งวิธีการมองปัญหาของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไปตามกรอบแนวคิดที่แต่ละคนยึดถือ ซึ่งหลังจากที่ได้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้ว ทั้งสามกลุ่มก็มีการมองปัญหาร่วมกัน และมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาพร้อมกันเพื่อที่จะร่วมกันพัฒนา ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาและจะทำให้การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการร่วมกันที่จะนำไปแก้ปัญหาในโรงเรียนหรือในชุมชนซึ่งจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3 ฝ่ายด้วยกันคือ ฝ่ายนักวิจัย ฝ่ายนักพัฒนา (พระภิกษุสงฆ์สำนักวัดดอนแก้ว ผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาล้านนาบ้านหนองเย็น ผู้ปกครอง ชุมชนบ้านหนองเย็น ครูโรงเรียนวัดดอนแก้ว) ผู้ถูกวิจัย (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่) ซึ่งแต่ละฝ่ายก็มีบทบาทที่แตกต่างกันไป

การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลหลาย ๆ คนมาทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและมีจุดหมายอันเดียวกัน เพื่อให้งานนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การร่วมมือกันนั้นอาจมีสาเหตุมาจากหลายประการด้วยกัน เช่น การช่วยเหลือในด้านแรงงาน ด้านการเงินและด้านอื่น ๆ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, หน้า 3) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนคือการที่ชุมชนหรือประชาชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ ควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งความจำเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา และได้มีการกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ประการดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงโดยผ่านองค์กรการจัดตั้งของประชาชน เช่น ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการหมู่บ้าน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชนหรือชุมชน เช่นหน่วยงานหรือสถาบันที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตลอดเวลา

อดิน ระพีพัฒน์ (2527 , หน้า 320) กล่าวว่า การที่ประชาชนหรือผู้คิดค้นปัญหา และประชาชนเป็นผู้ทำทุกอย่าง โดยไม่มีหน่วยงานอื่นใดมาเป็นผู้กำหนด วีรวัฒน์ ไชยคำมิ่ง (2534 , หน้า 39) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลและประชาชนให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือ และตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย นโยบาย และแผนการจัดการเรียน การสอนของโรงเรียน

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกันดังเช่น กรรณิการ์ ชมดี (2524 , หน้า 1) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า

1. ร่วมประชุม
2. ร่วมออกแรง
3. ร่วมออกเงิน
4. ร่วมออกวัสดุอุปกรณ์
5. ร่วมเป็นผู้นำ
6. ร่วมเป็นกรรมการ
7. ร่วมเป็นผู้ชักชวน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 , หน้า 6 – 7) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุและความต้องการของคนในชุมชน
2. ร่วมสร้างรูปแบบและวิธีการแก้ไขเพื่อสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย แผนงาน เพื่อแก้ปัญหา
4. ร่วมตัดสินใจให้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. ร่วมปฏิบัติตามโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6. ร่วมติดตามประเมินผล

บทบาทของนักวิจัย

นักวิจัยเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านทฤษฎี รู้ระเบียบวิธีการวิจัย มีข้อมูลต่าง ๆ ทางวิชาการ ใฝ่สนับสนุนการวิจัย แต่ไม่ได้อยู่ในสนามตลอดเวลา สามารถ ศรีจันทร์, สุภางค์ จันทวนิช, วิหุล นิลโมจน์ (อ้างในแสง อินทวงศ์, 2539, หน้า 11) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ตระหนักในข้อจำกัดของตนเองมีความรู้สึกที่ไม่รู้ นอกจากนี้ต้องตระหนักในระบบคุณค่าของตนเอง
2. ยอมรับการไม่รู้และเรียนรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านมิตรภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกัน
3. เมื่อได้ข้อมูลแล้วต้องร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยพยายามไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ถือว่าการหาแนวทางการแก้ปัญหาเป็นการศึกษาความรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา
4. ต้องศึกษาเกี่ยวกับสภาพการณ์ของความสัมพันธ์ของบุคคล ในสนามการวิจัย เพื่อวางแผนทางการปฏิบัติให้ถูกต้อง
5. ต้องประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย กับผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา
6. ทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับความเห็นของผู้วิจัย ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง

บทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องมีการปฏิบัติที่ร่วมกันของทุกฝ่าย เพื่อที่จะร่วมกันตั้งแต่ การคิดค้นปัญหา การแก้ไขปัญหา การวางแผน การออกแบบ การดำเนินการ การประเมินผล

และนอกจากนี้ยังต้องอาศัยกระบวนการ 9 ขั้นหรือ 9 ประการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ซึ่งเราสามารถที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย เพราะว่าเป็นกระบวนการที่ครบวงจรที่จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และก่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตระหนักในปัญหาและความจำเป็น

หมายถึง ขั้นตอนที่หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้ให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น จึงทำให้มี

การประชุมเพื่อระดมความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นคิดวิเคราะห์วิจารณ์

หมายถึง ขั้นที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันศึกษาหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีการร่วมกันประชุมปรึกษาหารือถึงปัญหาที่จะนำมาจัดหลักสูตรการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา

หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาโดยให้แต่ละคนเสนอหัวข้อที่จะใช้ทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นพร้อมทั้งมีการอภิปรายหัวข้อที่ตนเองเสนอเพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรสอนนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและเลือกทางเลือก

หมายถึง ที่ทุกคนเสนอปัญหาและมีการอภิปรายทางเลือกที่ตนเองเสนอแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก็ร่วมกันลงประชามติเพื่อเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นกำหนดลำดับและขั้นตอนการปฏิบัติ

หมายถึง ขั้นตอนที่ได้ปัญหาในการที่จะแก้ไขแล้ว ก็ได้มีการกำหนดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายร่วมกันกำหนดขั้นตอนดังนี้

- 5.1. กำหนดวัตถุประสงค์
- 5.2. จัดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
- 5.3. กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- 5.4. กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นปฏิบัติด้วยความชื่นชม

หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ลงมือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นให้กับนักเรียนด้วยความเต็มใจ

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นประเมินระหว่างปฏิบัติ

หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นของนักเรียนเพื่อดูความก้าวหน้าของนักเรียนในระหว่างเรียน และเพื่อดูความบกพร่องพร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องนั้น

ขั้นตอนที่ 8 ขั้นปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

หมายถึง ขั้นตอนที่จะต้องมีการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลระหว่างเรียนมาเป็นองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 9 ขึ้นประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มีการประเมินผลการเรียนการสอน
ขั้นสุดท้ายเพื่อต้องการทราบความก้าวหน้าของการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ที่จัดกิจกรรมการเรียน
การสอนได้ภูมิใจในผลงานของตัวเองที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นให้กับ
นักเรียนด้วยการประชุมสรุปผลการดำเนินงานโดยยึดวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์

ลำดับขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยทุกอย่างจำเป็นต้องมีขั้นตอนซึ่งขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์เอาขั้นตอนการวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ กมล สุดประเสริฐ (2540, หน้า 12 – 14) ซึ่งได้กล่าวไว้
ดังนี้

1. เลือกนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน
กำหนดเกณฑ์ในการเลือก ประชุมคณะทำงานเพื่อตัดสินใจเลือก
2. สร้างบรรยากาศในการยอมรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยการให้ผู้วิจัยเข้าไปทำงาน
ร่วมกับชุมชน
3. ระบุการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วางแผนเพื่อปฏิบัติ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเวลา ทรัพยากร และกิจกรรม
5. การดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงาน
6. การประเมินผล ต้องมีการประเมินผลระหว่างการวิจัยเพื่อที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง และ
มีการประเมินผลขั้นสุดท้าย

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา กิจกรรมใด ๆ ก็
ตามหากประชาชนไม่มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของและลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้ว
กิจกรรมนั้น ๆ ก็มีโอกาสสำเร็จลุล่วงไปได้ แต่ถ้าประชาชนมีความรู้สึกและมีมีความเข้าใจอย่าง
ถ่องแท้แล้วและคาดหวังไว้ในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนจะทำให้
เกิดความตระหนักในปัญหาของตนเองและหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จน
เกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเข้ามามี
ส่วนร่วมอย่างแท้จริงและจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ พร้อมทั้งช่วยพัฒนา
ขีดความสามารถของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันนี้เพราะว่าเป็นทางออกที่สำคัญในอนาคต เพราะว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการจัดการศึกษายังอยู่ในสถานะที่มีส่วนร่วมน้อย การมีส่วนร่วมก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ของฝ่ายการจัดการศึกษา ประชาชนเพียงแต่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือตามความต้องการของโรงเรียน ดังที่ Sumption and Yvonne Engstrom (1979, หน้า 352) กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานเพราะโรงเรียนเป็นของประชาชนทุกคน การดำเนินการของโรงเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ทั้งในฐานะผู้ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือร่วมมือและรับบริการจากโรงเรียน

ภิญโญ สาร (2526, หน้า 315) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โรงเรียนควรเป็นของประชาชนจัดการเรียนการสอนโดยความรู้เห็นและความร่วมมือของประชาชน เพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยให้ประชาชนเห็นความสำคัญว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่ทุกคนจะต้องให้ความสนใจและมีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะว่าเป็นทางออกในการจัดการศึกษาในอนาคต

กาญจนา แก้วเทพ (2530, หน้า 210 - 254) กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องเกิดจากความต้องการของประชาชนเป็นเบื้องต้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน และการประเมินผลโดยตลอดทั้งกระบวนการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ข้างในเอกสาร จัตรใจคำ, 2542, หน้า 15) กล่าวว่าขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการศึกษานับวันจะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมทุกชุมชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าต่อความเจริญของสิ่งอื่น ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชนให้เจริญก้าวหน้าเพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของชุมชนให้มีคุณภาพ โดยพยายามผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อจัดหาจุดพัฒนาการศึกษาให้ลูกหลานร่วมกับคณะครูในโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้รับความสำเร็จ

3. ชุมชนต้องร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้การศึกษาร่วมกันในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ผลมรสุมกับความรู้สมัยใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้

4. ชุมชนเข้ามาร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารประกอบ จัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดให้มีขึ้น

5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียน หากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นก็เข้าร่วมแก้ไขปัญหาลงมือช่วยกัน

6. สร้างความภาคภูมิใจในผลงาน การพัฒนาการศึกษาด้วยกันโดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจผลงานการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จโดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นลำดับตลอดมา

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานั้นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา เพราะว่าโรงเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและการศึกษาก็มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมในทุกวันนี้ ดังนั้นการศึกษาจะมีความเจริญก้าวหน้ามากเท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกันในการกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน การประเมินผล นับได้ว่าเป็นการตอบสนองนโยบายทางการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

แนวคิดในการร่วมมือกันในการแก้ปัญหาเพื่อให้นักเรียนมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนา

1. ผู้ปกครอง ครู ประชาชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งพระสงฆ์ร่วมกันศึกษาหาสาเหตุของการที่นักเรียนไม่มีนิสัยในการรักการอ่าน อักษรล้านนา

2. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องวางแผนเพื่อหาทางแก้ไขให้นักเรียนมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนา

3. ร่วมกันระดมทรัพยากร (ผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาล้านนาทั้งหลาย) ที่มีอยู่ในท้องถิ่นจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่านอักษรล้านนา

4. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องลงทุนร่วมกันเพื่อพัฒนาการรักการอ่านอักษรล้านนา

5. ทุกฝ่ายต้องร่วมกันติดตามและประเมินผลเพื่อให้การรกรการอ่านอักษรล้านนาบรรลุตามเป้าหมาย

การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรกรการอ่านอักษรล้านนาทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านอักษรล้านนามากขึ้นและก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการเช่น

1. เป็นการสะท้อนถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ ในการที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีนิสัยในการรกรการอ่านอักษรล้านนา ได้ตามความถนัดและตามความต้องการของประชาชน
2. เป็นการสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของคนในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องที่ต้องการพัฒนานิสัยในการรกรการอ่านอักษรล้านนาของนักเรียน
3. ทำให้ประชาชน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ทำให้นักเรียนมีนิสัยในการรกรการอ่านอักษรล้านนาาร่วมกันเกี่ยวกับการสอนอักษรล้านนาจำนวนมาก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทย์ พฤกษาอำรุงกุล (2538) ศึกษาการสร้างแบบฝึกการอ่านการเขียนตัวอักษรล้านนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีแบบฝึกการเขียนตัวอักษรล้านนา 17 แบบ แบบทดสอบการอ่านการเขียนตัวอักษรล้านนา จำนวน 4 แบบทดสอบ นักเรียนใน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมงฟอร์ตที่ไม่เคยได้เรียนหรือมีความรู้ทางด้านอักษรล้านนามาก่อนสามารถทำแบบฝึกในการอ่านการเขียนตัวอักษรล้านนาได้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

นิตยา แพงสวัสดิ์ (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับนิสัยรกรการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในระดับดีมาก นิสัยในการรกรการอ่านอยู่ในระดับดี การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การส่งเสริมการอ่านมีความสัมพันธ์กับนิสัยรกรการอ่านของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

แสง อินทวงศ์ (2539) ศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมนิสัยรกรการอ่านของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสันทราย พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนเกิดจากการร่วมกันคิด วิเคราะห์และวางแผน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเพียงคนเดียว ส่วนผู้ปกครองนั้นมีความสนใจและตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนทางด้านนักเรียนยังขาดการกระตุ้นเร่งเร้าในส่วนของกิจกรรม

ศิริวรรณ ตัญยวง (2539) ศึกษาการสร้างชุดการอ่านและเขียนอักษรล้านนา โดย
 อาศัยการออกแบบชุดการสอนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาศัยประสบการณ์ในการสอน
 เนื้อหาวิชาอักษรล้านนาในศูนย์พุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มาช่วยในการออกแบบและสร้าง
 ชุดการสอน จึงส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การอ่านและการเขียนตัวอักษรล้านนาที่สร้าง
 ได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved